

**Zabavna knjižnica
za slovensko mladino**

Urejuje in izdaja
Anton Kosi,
učitelj v Središču.

XIII. zvezek.

V Ljubljani, 1907.

V zalogi izdajateljevi. -- Natisnila Katol. tiskarna.

Cena 30 h, s poštnino 35 h.

4 128a

B
65

ZABAVNA KNJIŽNICA

ZA SLOVENSKO
MLADINO. ❧

UREJUJE IN IZDAJA
. ANTON KOSI
UČITELJ V SREDIŠČU

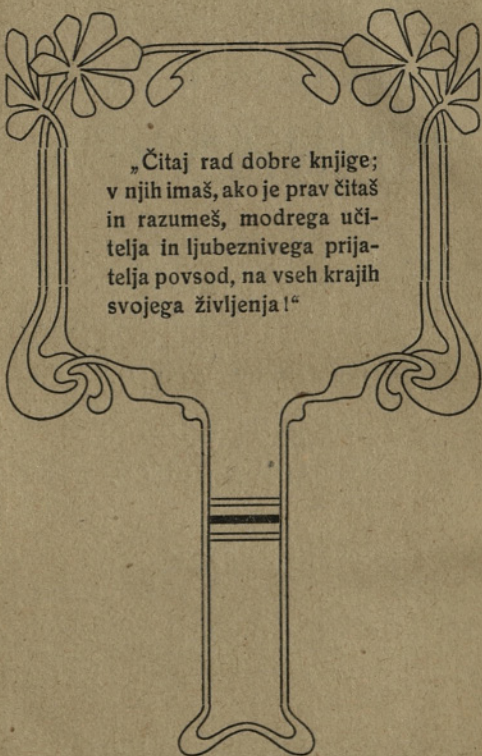

❧ XIII. ZVEZEK. ❧

V LJUBLJANI, 1907.

NATISNILA KATOLIŠKA TISKARNA.

❧ ZALOŽIL IZDAJATELJ. ❧

„Čitaj rad dobre knjige;
v njih imaš, ako je prav čitaš
in razumeš, modrega uči-
telja in ljubeznivega prija-
telja povsod, na vseh krajih
svojega življenja!“

Pripovedni del in pesmi.

Ljubezen do domovine.

Ptiček ljubi gnezdo svoje,
v njem veselo, krasno poje;
ko jeseni se seli,
žalostno tedaj cvrči,
ko na spomlad pa se vrne,
sreča spet se zanj odgrne.

In ne ljubil domačije
bi Slovenec? — Koder sije
solnce, takih ni lepota;
takih ni nikjer dobrot!
Krasne naše so planine,
gore, polja in doline!

In domača nam beseda;
ni sladkejša li od méda?
Ljudstvo blažje kje živi?
Kje se lepši spev glasi?
Le doma je prava sreča,
vsepovsod drugod slepeča!

Dedje naši že ljubili
dom so in se zanj borili,
zanj hodili v bojni grom,
kri prelivajoč za dom!
Častno je za dom trpeti,
sladko je za dom umreti!

Naj smo tudi šibki, mali:
trdno vsékdar bomo stali
domovini v čast in spas,
k Bogu pošiljali glas:
**„Bog, slovensko čuj mladino:
Varuj našo domovino!“ . . .**

Janko Leban.

Nenavaden gost.

Spisal Kompoljski.

Hud mraz je bil tisti teden. Vsako jutro je sneg držal in ljudje so hodili dopoldne kar prek po njivah k fari. Bilo je mnogo bližje kakor po cesti in človeku se nekako dobro zdi, če gre po snegu in se ne vdira. Podnevi je že toplo sijalo solnce. Sneg se je otajal na površini in vsled nočnega mraza je drugo jutro pokrivala površino snega debela, ledu nekoliko podobna skorja.

Šulinovi imajo za vasjo svoj dom. Šulinov Tomažek bi bil rajši videl, da bi stala njihova hiša sredi vasi, kakor na primer Vižinova ob cesti. Tam je vendar vse drugačno življenje. Vidi se ljudi, ki hodijo sem in tja črez vas, vozovi vedno ropočejo, pozimi drče mimo sani tiho in naglo, da se čuje samo žvenket zvoncev ali kraguljcev. Sredi vasi so vedno cele gruče otrok, manjših in večjih, ki se igrajo, včasih pa tudi zlasajo. — Pa kaj se hoče; tam je že Vržinova hiša; in Šulinova, dasi majhna, se vendar

ne da prestaviti kar tako, četudi bi prišel sam Martin Krpan z Vrha pri Sveti Trojici. Tako je moralo ostati na žalost Tomažka vse pri starem.

Tisto zimo se je pa nekaj zgodilo pri Šulinovih, na kar je bil še Tomažek ponosen. Obiskal jih je gost in ustavil se ni nikjer drugje, kakor pri Šulinovih. Takega gosta ni imela cela vas. Po vsej vasi se je raznesla novica o Šulinovem visokem gostu, in kar cele trume otrok so prve dni hodile občudovat tega gospoda. Izprva se niso mogli dovolj načuditi sivorjavemu kožuščku, katerega ni slekel gost nikdar. Tudi potipati ga ni smel nikdo. Samo od daleč so ga lahko gledali in videti je bilo, da je ta kožušček zelo topel in mehek kakor volna. Marsikateri izmed otrok bi se rad zavil vanj, a gost ga ni dal nikomur, še Tomažku ne, četudi mu je Tomažek vedno stregel. Nekaj posebnega so pa bila ušesa. V primeri z njegovo postavo so po velikosti prekašale celo oslovska. In kako so bila gibka tista ušesa! Navadno so stala po koncu, a gost jih je zaobračal zdaj na levo, zdaj na desno, zdaj naprej in nazaj, kakor je hotel. Najbolj smešno je bilo, kadar je obrnil eno uho popolnoma naprej, skoro vodoravno, drugo pa ravno tako nazaj. In če je pri tem še pomrdal, da so se zazibali njegovi redki brki in pokazali zakrivljeni beli zobje, se mu je zasmejala cela tropa otrok; gost pa se je razžaljen obrnil, udaril z nogo ob tla in pokazal vsem skupaj svoj kratek

kvišku obrnjen rep, ter jo ubral v kot pod mizo ali pod posteljo.

Kakor nenavaden je bil gost sam, še bolj čudna in nenavadna je bila njegova pot, po kateri se je pripeljal k Šulinovim. Še nikogar ni preje tako obiskal in gotovo tudi ne pozneje. Samo Šulinovim je izkazal to čast. Povedal pa tudi ni, ali se je pripeljal ravno radi Tomažka.

Preden pa popišemo to vožnjo moramo še nekaj omeniti. Cela vas leži v dosti prostorni kotlini, ki jo obdajajo precej visoki hribi. Zlasti na zahodni strani se dviga strma gora. Za vasjo, kjer stoji Šulinova hiša, se razprostirajo njive, ki pa ni nobena ravna, ampak vse se lahko brežijo proti gori. Nad njivami so do pol gore takozvani lazi. To so senožeti, porastene tu pa tam z grmovjem. Strme pa so tako, da se ne more nikamor z vozom. Ljudje vlečejo seno na vejah v vznožje, kjer ga šele morejo naložiti na vozove. Nad lazmi se dviga do vrha gore gozd.

V tistem mrzlem tednu sta šla oče Šulin in Tomažek nekega dne okrog devete ure zjutraj po krmo za živino v skedenj sredi vrta. Bil je jasen dan in solnce se je že smejalo na nebeškem svodu in pošiljalo svoje žarke na snežno odejo, ki pa je bila tudi danes pokrita z oledenelo skorjo. Ko je pogledal Tomažek proti lazom, je snežena skorja tako odsevala v solnčnih žarkih, da mu je kar vid jemalo. Zatisnil je oči, a zopet pogledal. Njegovo bistro oko je zapazilo sredi

laz neko precej veliko temno stvar, ki se je pomikala proti njivam z nenavadno naglico. V par hipih je bila že na njivah in skoro z isto brzino je šlo ravno proti Šulinovim.

Tomažek je zakričal in pokazal očetu. Oče so se ozrli in tista velika kepa je bila že pri njih. Oče so stegnili roke in sprejeli tujca, ki je pa v nerazumljivem jeziku jezno kričal, kakor da bi se jezil nad hitro vožnjo. Zakaj šlo je tako hitro, da si ni mogel obvarovati na desni strani niti dragocenega kožuščka. Vse dlačje se mu je odgrnilo na tistem mestu, da se je videla gola koža. Tudi bral je in najbrže bi jo popihal po isti poti nazaj, ko bi šlo. A, ker so Šulinov oče bolje vedeli kakor on, da se je zdaj nemogoče vrniti po gladki oledeneli skorji, so ga odnesli v sobo, da si nekoliko pogreje premrle ude in se odpočije od nagle, neprostovoljne vožnje. Za prigrizek pa mu je dal Tomažek dva korena in eno repo.

Bilo je tudi boljše za tujca pri Šulinovih, zakaj če bi ga bili pustili, da bi se vrnil, bi mu preveč drčalo in bi si lahko zobe izbil, ako bi padel. Tu v hiši je bilo pa tako toplo in hrane mu tudi ni zmanjkalo nikdar; zato je že skrbel Šulinov Tomažek. Napravil mu je pod posteljo tudi mehko ležišče. Dobra pest ovsene slame mu je zadoščala, da se je zaril in spal kakor še nikdar prej.

Vse bi bilo dobro, si je mislil tujec, le ko bi imel še kaj sorodnikov pri sebi. Ostali bi

potem vsi skupaj pri Šulinovem Tomažku in vsem bi se dobro godilo. A teh ni bilo in Šulinovi, kakor tudi drugi vaščani niso umeli njegovega jezika. In tako je gost vedno molčal, ko je videl, da se ne more sporazumeti. Včasih se je dolgočasil. Da bi mu bilo krajše, je obnavljal spomine. Spominjal se je svojega doma, ki je bil tako prostoren, da ni imel mej. Mnogo je obhodil v svojem življenju, a še ni našel niti sten svojega doma. Ozrl se je kvišku in je zagledal najlepši strop, ki je posebno ob mesečnih nočeh kar žarel samih lučic. Izprehajal se je po logih ter živel veselo.

Zato se mu je malo čudno zdelo pri Šulinovih, ko je imel sicer prostorno sobo, vendar kaj je to, proti njegovemu domovanju! V tem hudem času je bilo pa le dobro zanj pri gostoljubnih ljudeh. Vsega dovolj: repe, korenja, dobro ležišče in toplota. Toplota mu je bila še najljubša. Njegov obširni dom se ni mogel kuriti in tako je pošteno prezebal zadnji čas. A tu se mu je godilo izborno.

Nekaj tednov je stanoval tujec pri Šulinovih. Nagledal se ga je že vsak otrok v vasi in malo-kdo ga je še omenil v pogovoru, dasi se je prve dni med malimi vaščani govorilo samo o njem.

Ostal bi bil rad vsaj še nekaj časa. Pa saj veste, da ga Šulinovi tudi niso mogli imeti toliko časa za prazen nič. Oče Šulin so zahtevali nekega dne plačilo za stanovanje in hrano. Tujec

se še zmenil ni za očetove besede. Zato so ga oče prijeli, omamili ga z udarcem po glavi in mu potem slekli topel kožušček za plačilo.

Tomažek se je sicer izprva kislo držal, ko ni videl več dragega gosta. A tem bolj mu je teknil na pustni torek pri večerji — zajec.

Slabo plačilo.

„I, kaj šmenta mora biti, da Varuh nocoj tako renči in razgraja!“ zarentači Prelaznik še napol v spanju, ko ga je prebudilo lajanje in tuljenje domačega psa. Nevoljen se sklone v postelji in posluša, kaj bi bilo. Toda lajanje postaja čimdalje silneje. Prelaznik se brž obleče za silo, sname s stene nabito puško in plane v vežo, misleč, da so mu tatje vlomili v hišo. Toda v poslopju je vse mirno, pes pa vendarle rjove in tuli in rožlja z verigo, s katero je bil priklenjen pred hlevom. Prelaznik odpre hišna vrata in se prestraši, da mu pade puška iz rok. Na skednju je gorelo! Že švigajo žareči zublji skozi okna, kjer je shranjena krma, že naznanja vedno naraščujoče prasketanje, da se je vnelo tudi ostrešje.

„Ogenj!“ zavpije prestrašeni gospodar nazaj v vežo in plane proti hlevu. Varuh se mu vzpne nasproti, laja in cvili in se mu mota pred nogama, kakor da bi hotel razodeti svoje veselje, da je

še pravočasno zbudil gospodarja, ki bode seveda tudi njega rešil grozne smrti.

A ta se ne utegne pečati s psom. Z vso močjo ga brcne od sebe in odpre hlevska vrata. Na njegov krik se prebudi hlapec, ki je spal v hlevu, in oba jameta v silnem strahu odvezovati in izganjati živino iz gorečega poslopja. Varuh pa je skakal in tulil ter proseče gledal sedaj gospodarja, sedaj hlapca, ki sta begala mimo njega. A nobenemu ni prišlo na misel, da bi osvobodil tudi njega.

Že je opeka, ki se je bila razpokala od vročine, ropotala raz streho, ko sta pritekli gospodinja in dekla, da bi z nenavadnim pogumom rešili mlade pujske, ki so jih pri Prelaznikovih vzgajali v toplem govejem hlevu. In zopet se je ubogi pes vzpel pred deklo, ki mu je včasih vrgla perišče svinjske piče iz pominjka, pogledal jo obupno in divje - bolešno zatulil, proseč jo usmiljenja. A tudi dekla se ni zmenila zanj in je hitela mimo.

Po silnem naporu je bila vsa živina rešena, tudi krevelj, vile in koše je izvlekel skrben gospodar iz hleva, v katerega so se že iskre vsipale skozi špranje v gorečem stropu.

Hlapec je otel celo svojo obleko, ki je bila spravljena v hlevu. Kar mu šine v glavo, da je na nekaj pozabil. „Jemnasta, moja pipa!“ Urno trešči k hlevskemu oknu, zgrabi za svoje dragoceno orodje, ki je ležalo tam, pa se spodtakne

nad psom, ki ga je rešil gotove smrti in se mu je sedaj v divjem strahu prihulil pod noge. A hlapec se za psa ne zmeni. „Pa sem jo otel, škoda bi je bilo!“ se pohvali proti domačim, ki so izpred dovolj oddaljene hiše prestrašeni zrlji v goreče poslopje.

Naenkrat ostrešje silno zahrešči, pes pretresujoče zatuli, žareče tramovje, opeka in goreča krma se vsuje deloma znotraj v hlev, deloma zunaj ob zid.

„Moj Bog, naš Varuh!“ zavpije gospodinja, ki se je šele sedaj spomnila uboge živali!

„Saj res,“ prtrdi Prelaznik, „i, no, pa saj je bil že star, sem ga tako nameraval oddati konjaču . . .“

Drugi dan pride k Prelaznikovim orožnik, da bi popisal, kako je nastal ogenj in koliko znaša škoda.

„Revež,“ pravi ob koncu svojega poizvedovanja, „nesreča vas je zadela pač prav hudo!“

„Hudo, hudo,“ vzdihne Prelaznik, „pa da smo vsaj živino rešili in da je poslopje vendar zavarovano proti požaru; z božjo pomočjo bomo že še prebili nesrečo!“

„Prav res. A največja sreča je pa ta,“ se obrne orožnik k hlapcu, „da si še ti živ in zdrav! Ko bi ne bilo psa, kakor pravite, zgorel bi bil z živino vred. A kje imate psa, oče Prelaznik?“

„Veste, gospod — nismo utegnili misliti na psa,“ jeclja mož in v sramu povesi oči, „smo

hiteli reševati živino in orodje. A ko smo se spomnili nanj, je bilo že prepozno!“

„Kaaaj,“ se začudi orožnik, „žival, ki je rešila vam precej imetja in vašemu hlapcu celo življenje, ste pustili poginiti v strašnih mukah, ko vendar ni bilo treba drugega, kakor stegniti roko, pa bi jo bili oprostili? Ljudje božji, vi nimate srca!“

Orožnik zaničljivo obrne hrbet tem trdosrčnim ljudem, ki so zvesti živali tako slabo poplačali dolžno hvaležnost. *Mihael Levstik.*

Pismo Zoranove Mane iz Dolge vasi

Poljanovi Rozi iz iste vasi, sedaj pri gospe Koren, šivilji v Ljubljani.

Ljuba prijateljica!

Z velikim veseljem Ti naznanjam novico, da pridem prihodnji teden v Ljubljano, kjer ostanem tako dolgo, dokler se ne naučim šivati. Kako sem vesela! Misli si, ljuba Rozika, v Ljubljano grem in šivati se bom učila! Skupaj bodeve zopet sedeli in se učili, kakor nekdam v šoli. Čudiš se, kaj ne, ljuba Rozika, saj pri nas nimamo, da bi za me plačevali, kakor za Tebe. Naj Ti pišem, kako je to prišlo!

Ali se še spominjaš, kako sve bili ponosni, ko so gospodična učiteljica naju določili, da imave skrbeti za snago in red v šoli! Na vse zgodaj sve bili že v šoli, da pobriševe prah. Kar zamerilo se nama je, da je šolski sluga klopi, mizo in police tako snažno zbrisal. Zbrisali sve še enkrat, da ne bi kje ostal kakšen prašek. Gospodična pridejo v šolo. „Klopi se svetijo,“ pohvalijo naju, „pa“ — dostavijo črez nekaj časa — „samo zgoraj!“ Pokažejo na strani in res spodnji rob, kako grdo je bil zaprašen! Tudi pri oknih so bile police sicer snažne, a okviri prašni, miza in stol sta imela zaprašene noge, stojala za zemljevid pa sploh ni nihče obrisal. Sram naju je bilo, da vsega tega nisve že prej opazili. Kaj ne, odslej sve imeli za nesnago in prah bolj bistre oči in gospodična so nama slednjič rekli, da šolska soba ni nikdar tako snažna, kakor tedaj, kadar jo imave medve na skrbi. Veš, ljuba Rozika, odslej sem tudi doma opazila, da imajo naši stoli, mize, klopi i. dr. prašne noge, da to in ono ni snažno in vsak prašek me je zbedel v oči, morala sem ga zbrisati in vse, kar je imelo madež, omiti, tako da so celo naša mati čestokrat rekli: „I, pusti no, saj vendar še ni tako umazano!“

Danes so bili moja botra iz Ljubljane pri nas. Peljali so se na poset k novi gospôdi Zaleškega gradú. Kar jaz pomnim, še niso bili pri nas. Z materjo sve jih pač vsako leto obiskali. Bili so nam vedno dobri. Mati so nekdam pri njih

služili. Ko stopijo botra v sobo, se ogledajo naokoli. Prijazna je bila videti naša soba: tla pomita, zavese bele, da so se svetile v solncu, kakor prvi sneg in nikjer najmanjšega praška! „Kako snažno imate pri vas!“ se ogledajo botra. „To ima naša Mana na skrbi,“ reko mati. Speklo me je v lice. Vem, da sem bila rdeča kakor rak in malo me je bilo sram, a vendar dobro se mi je zdelo.

„To je pa lepo!“ pohvalijo me botra.

„Koliko si pa že stara?“ — „Šestnajst let bom o Mali maši,“ jim odgovorim.

„Ali je ne bode dali ničesar učiti?“ vprašajo mater. „Šivati bi se rada učila pri gospe Korenovi v Ljubljani kakor Poljanova Roza,“ odgovore mati, „pa ne moremo plačevati za njo.“ Botra malo pomislijo, potem pa reko: „Vidim, da je pridno in snažno dekle. Vzajem jo torej jaz. Moja kuharica in hišna le stežka zmagujeta obilo delo. Dobrodošla jima bode pomoč. Dopoldne jima bode Mana pomagala in se pri tem še marsikaj naučila, popoldne bode hodila šivat. Stalo vas ne bode nič. Skrbela bodem jaz za vse in tudi šivalni stroj ji kupim, ako bode pridna. Takoj prihodnji teden že lahko pride. Ste li zadovoljni?“

„Veseli sve bili z materjo in jaz sem poljubila botri roko. Botra so se kmalu potem poslovili. Iz kočije so mi še enkrat pokimali in rekli: „Torej prihodnji teden!“ Zamaknjena sem zrla za drdra-

jočo kočijo, dokler mi ni izginila izpred oči.
Nato pa hajd Tebi pisat, Ti moja ljuba prijateljica,
da se veseliš s Svojo

Mano.

V Dolgi vasi, dne 24. maja 1907.

Jagnje in volk.

(Ezopova basen.)

Žejno jagnje je pilo ob potoku. Nekoliko višje si je tudi volk pri istem potoku gasil žejo. Komaj je ugledal nedolžno jagnje, že je začel osorno revsati nanj, češ: „Čemu mi kališ vodo, ki jo hočem piti?“

„Saj to ni mogoče,“ odvrne jagnje bojazljivo, „jaz stojim tu spodaj in ti tako daleč tam zgoraj; voda teče od tebe k meni in veruj mi, da mi niti na misel ni prišlo, tebe žaliti.“

„Glej ga, glej,“ prične zopet volk, „ti se vedeš prav tako kakor tvoj oče pred šestimi meseci. Spominjam se še prav živo, kako me je takrat psoval in zasramoval. Ti si bilo tudi zraven, a ušlo si mi srečno, medtem ko sem staremu za njegovo zasramovanje slekel kožuh.“

„Ah, gospod,“ prosi jagnje s trepetajočim glasom, „jaz sem staro šele štiri tedne in očeta niti poznalo nisem, tako dolgo je že mrtev; nemogoče je torej, da bi bilo zraven.“

„Nesramnica!“ zavpije volk s prihlinjeno jezo bruseč si zobe:

„Si li bilo zraven ali ne, malo mi je mar, toliko pa vem, da me ves vaš rod črti in zato se moram maščevati.“

To izgovorivši pograbi jagnje ter ga zadavi.

Vest se oglašá celó pri največjem hudobnežu; zato išče izgovorov, da bi jo pri izvrševanju svojih hudobij utolažil.

A. K.

Pripovedka o Velikem travniku na Boču.*

V prijazni Dravinjski dolini, ki jo obkoljujejo na desnem in levem bregu reke Dravinje* majhni holmci, obrasteni s plodonosno vinsko trtico, se dviga — liki velikan — visoko v sinje nebo Boč. In v znožju Boča se razprostira vabljev trg Studenice, katere deli Studeniški potok v dve polovici. Če gremo ob potoku naprej, pridemo v takozvani „Štajnagraben“, odkoder drži preko prelaza na Boč vozna cesta.

Hajdi torej pot noge in v eni uri peš hoda stojimo na veliki planoti, na Velikem travniku ali „Farmilah“ (gomile, grobovi). Poslušajmo, kaj si pripoveduje o tem prosto ljudstvo!

---

* Primeri pripovedko o Vrbskem jezeru! Ured.

Bilo je ob davnem, davnem času, ko je še bila tukaj velika in lepa vas, s petičnimi, pa tudi jako brezbožnimi prebivalci. Za njihovo brezbožnost so bili ostro kaznovani.

Velika noč je bila. A vaščani, namesto da bi šli v hišo božjo z veseljem proslavljat Zveličarjevo vstajenje, ostanejo doma in opravljajo meni nič, tebi nič težka dela kot ob delavnikih med tednom, ne zmeneči se za tako velik praznik. In neki posebno drzen kmet je šel z voli orat. Toda šiba božja ni izostala. Zadela je vso vas nemila usoda. Jelo se je na jasnem nebu bliskati in grmeti s tako silo, da se je tresel ves Boč kot ladja, ki jo je dohitela huda burja na morju. V globočini je začelo bučati, zemlja se je udirala in v hitrem času je bila vsa nekdanja bogata vas s svojimi brezvernimi prebivalci vred pod črno zemljo. Niti eden vaščanov se ni rešil. O prejšnjih lepo belih hišah in rodovitnem polju, z žita bogatimi njivami, zelenimi travniki in pašniki ni bilo več ne sluha ne duha. Vsemogočna roka se je stegnila, udarila s svojo šibo in jih uničila. Odprlo se je nenasitno žrelo in pogoltnilo vse. Le zvonik cerkve je molel iz zemlje. A ne dolgo, zakaj, ko so ga hoteli odkopati, jim je tudi ta izginil za vedno. Samo vsako leto o Veliki noči se sliši votlo, iz globine prihajajoče otožno zvonjenje. In to zvonjenje prihaja iz zvonika pogreznjene cerkve, ljudstvu v svarilo, kako strašno kaznuje Bog brezbožne ljudi.

Nekaj tednov pozneje je prinesla ob deževnem vremenu voda Studeniškega potoka, imajočega svoj izvirek v sredini Boča, telege (tako pravijo v Studenicah jarmu) od volov tistega kmeta, ki je na Veliko noč oral.

Bog pa je tudi preklel prostor, kjer je stala vas in se razprostirala posestva vaščanov, da je postala zemlja nerodovitna. In od tistega časa ne zraste na Velikem travniku na Boču nikdar več velika trava in še te noče jesti govedo, ker je neužitna.

Napisal *Fran Košir*.

Otrokovo žalovanje.

Mali Božidar je imel bratca Milčka, ki je bil njegovo veselje. Milček je bil izpolnil četrto leto svoje dobe. Imel je velike modre oči in plave lase; a kar je posebno imenitno: dobro srce! Če je Milček dobil jabolko ali hruško, takoj je delil sad s svojim starejšim bratcem Božidarom. Če je Božidar tožil o čem, recimo, če ga je bolela glava: brž je Milček ovil roko okrog Božidarovega vratu. Tolažilno mu je delal: „Le se pomiri, Božidar, kmalu bo bolje!“ Časih pa je o takih prilikah gladil bratcu kodrasto glavo. Oba otroka sta bila jednega duha in jednega srca, tako da ni bilo misliti, da bi prebila drug brez drugega.

Toda v človeškem življenju se menjata veselje in žalost. Čestokrat nam je ura ločitve bližja nego li si mislimo. Tudi Božidar je zgodaj moral spoznati, kako težka je ločitev. Milček je umrl!... Huda bolezen je pobrala ljubeznivega otroka. Stariši so bridko žalovali za njim. Prelili so za njim potoke solzâ. Ni bilo tedna, da ne bi po enkrat ali celo po dvakrat pohajali Milčkovega groba. Najbolj pa je žaloval Božidar za dobrim bratcem. Če je zjutraj sedel z očetom in materjo pri zajutрку za mizo, je vselej vzdihoval: „O, ko bi še živel naš dobri Milček!“ In te besede je ponavljal čestokrat tudi pri kosilu in pri večerji. Igrače pokojnega Milčka je Božidar hranil kot dragocen zaklad. Če so stariši kedaj govorili o Milčku, kako ljubek in dober deček da je bil, vselej so v Božidarovih očeh zablížčale solze...

Nekdaj najdejo mati Božidara v sobi, ko je uprav zamišljen zrl na Milčkovo sliko.

„Ti pač ne moreš pozabiti Milčka?“ ga nagovoré mati.

„Ne,“ odgovori deček, „zmerom in zmerom moram misliti nanj. Časih se mi zdi, da se zdaj-pazdaj odpro vrata, in Milček vstopi, sede na svojega lesenega konjička, zamahne z bičem ter zvonko zapoje: „Hop, hop, hop! Konjiček, v stop!“ Pravkar sem mislil, kakšno veselje je imel s svinčenimi vojaki, in kako je bil vesel domačega zajčka, ki ga je bil dobil za svoj god. Ali se ne spomnite mati, kako mi je nekoč hotel

dati cukerček iz svojih ust, ker slučajno ni bilo več cukerčka zame?“ Ob tem zabliščita Božidaru dve debeli solzi v očeh . . .

„Dobro vem,“ odgovoré mati, kako sta si bila dobra, ti in Milček. Vendar ne smeš toliko žalovati za njim. S svojimi solzami Milčka ne vzbudiš več v življenje. Pomisli, Božidar: Milček je zdaj pri svojem nebeškem Očetu, ki je dečka gotovo še raje imel, nego smo ga imeli mi. Pomisli, kako dobro mu je tam, kjer ni ne žalosti, ne bolečin!“ . . .

„To dobro vem, draga mati, —“

„No, če to veš, ne smeš se še dalje žalostiti; tiho nosi svoje gorje, kakor delava jaz in tvoj oče v novejem času.““

„Pa saj jaz ne žalujem več zaraditega, ker je Milček umrl. —“

„No zaradi česar pa žaluješ?““

„Jaz žalujem zato, ker nisem Milčka imel še veliko rajši!“ . . .

Mater je ta Božidarova izjava ganila do srca. Ljubko poboža dečka, veseleča se njegove bratovske ljubezni, ki sega še preko groba.

Janko Leban.

Dva brata.

(Legenda.)

Bilo je četrto leto Salomonovega vladanja.

Vroče popoldansko solnce je pripekalo nad Jeruzalemom. Zrak je bil tih in soparen in še ono malo ljudij, kar jih je ravno moralo iti z doma, hodilo je oprezno po senci hiš, da se vsaj nekoliko izognejo žgočim solnčnim žarkom. Drugače pa ni bilo videti živega bitja ne ob hišnih vratih, ne na ravnih, s kamenimi ploščami pokritih strehah. Bilo je, kakor da je izumrlo vse mesto; celo kraljeva palača je bila tiha in mirna.

Mladi kralj, modri Salomon, je sedel v krasnem, iz zlata in slonove kosti narejenem naslanjaču v najhladnejši sobi ter je dremal. Nekoliko črnih sužnjev je stalo krog njega. Z velikimi pahljačami iz pavovega perja so mu delali hlad.

Zamišljen je bil kralj. — Njegov oče, stari kralj David, je nagromadil silno mnogo zlata, srebra in cedrovine. Ko je Salomon po njegovi smrti prevzel vladarstvo, nabiral je tudi on plemenite kovine in rude. Tisoč in tisoč delavcev je podiralo cedre in lomilo kamen. Kralj Salomon je, kakor tudi njegov oče, zbiral to gradivo zato, da bi postavil Bogu dostojno svetišče. Štel si je v posebno srečo, izvesti to stavbo. Mučila ga je edino le misel, kje naj bi pozidal hram božji.

Njegov oče je odločil za stavbni prostor hrib „Moria“ ker je bil ta kraj že od nekdanj posvečeno mesto. Tukaj se je Bog prikazal Abrahamu, ko mu je hotel darovati svojega sina, pa tudi njemu samemu, ko je pretela strašna kuga pokončati izraelsko ljudstvo.

Vkljub temu se Salomon ni mogel odločiti za ta prostor; zdel se mu je preprost. Ni mu ugajal ta pust in prazen hrib, na katerega obronkih se je valovilo žito, na vznožju pa mu je stalo par neznatnih kolibic.

Ko je Salomon v svojem naslanjaču sedeč tako razmišljal, vstopil je dvornik. Javil je starega preroka Natana, ki je prišel, želeč govoriti s kraljem.

Salomon se zelo začudi, da se je ta slabotni starček v najsilnejši vročini potrudil k njemu. Radoveden namigne dvorniku in Natan vstopi. Globoko se prikloni kralju in reče: „Znano mi je, kako neznan in nesposoben za zgradbo hiše božje se ti zdi, o moj kralj, hrib Moria. Moder si Salomon, zakaj Bog izraelski ti je dal modro in razsodno srce, kakor si ga prosil. Ne bom se torej s teboj prepiral radi sposobnosti omenjenega kraja, pač pa ti hočem pripovedovati dogodek, ki se je vršil pred kratkim v neposredni bližini tega hriba.“

Salomon mu prijazno reče: „Le pripoveduj, blagoslovljenec božji!“

Nato starec: „Kakor ti je mogoče, o moj kralj, znano, zavzema pretežni del hriba Morie polje, ki je last dveh bratov. Oče jima je umrl, ko je bil mlajši brat še v najnežnejši dobi, in tudi njuna mati se je že pred več leti preselila v večnost. Zbog tega sta navezana drug na drugega in se tudi verno in srčno ljubita. Eleam, starejši brat je oženjen in mu je dal Bog Izraelov pred kratkim sina. Vendar si ne misli, da bi on sedaj svojega brata Adriela manj ljubil.

Ko je žito dozorelo sta ga požela, snope pa si razdelila po številu. Vsak si je zložil svojo polovico in šla sta domov. Adriel živi v rodni hiši, Eleam pa si je zase in svojo obitelj postavil novo. — Vso noč brata nista mogla spati. Mislila sta drug na drugega. „Adriel je še tako mlad, skoraj še otrok, pa si mora že s svojima rokama prislužiti vsakdanji kruh,“ mislil je Eleam. „Ako bi imel obilnejšo žetev, ne bi se mu bilo treba bati pomanjkanja. Vem, kaj storim. Pojdem ponoči na polje in mu priložim nekoliko svojih snopov, česar gotovo ne bo opazil.“

Adriel pa je mislil: „Ni prav, da jaz, ki imam skrbeti edino le zase, dobivam toliko žita kakor moj brat, ki ima ženo in otroka; to je neopravičeno. Pojdem okoli polnoči na njivo in dodam k njegovim nekoliko svojih snopov. Tega ne opazi.“

Kakor sta mislila, tako sta tudi storila. Ko pa sta šla prihodnjega dne veselo na polje ter štela snope, glej čudo! Število snopov je bilo isto,

kakor včeraj. Nobeden ni črhnil niti besedice, dasiravno sta se čudila oba. Obojica se odloči, ravnati prihodnjič pametnejše.

Jedva je zavladal v Eleamovi koči mir, gre Adriel na njivo, vzame v vsako roko snop ter ju odnese k bratovemu deležu. Tako stori trikrat.

Po polnoči pa gre Eleam na polje. Vzame v vsako roko snop ter zanese oba k bratovemu snopju in stori to, kakor njegov brat — trikrat. Nato se napoti domov, mencaje si veselja roki.

Drugo jutro sta šla oba veselo na polje in sta veseleč se, štela snope. Ali kaj je to? Obojica sta imela zopet enako število snopov in oba sta sklenila prihodnje noči stražiti kraj svojega snopja. O polnoči, ko je stala polna luna nad Morio in oblivala ves kraj s svojo srebrnobeo lučjo, vstane Eleam izza svojega snopja. Istotako vstane tudi Adriel. Ker ni bilo videti nikogar, vzame Eleam v vsako roko snop ter se napoti proti bratovemu snopju. Isto stori tudi Adriel. Kako pa se začudita, ko se srečata nenadoma sredi njive, držeč vsak v rokah po dva snopa. Niti spregovoriti ne moreta začudenja in ginjenja, pač pa spustita snope, razširita roke in se objameta, ganjeno hvaleč v srcih svojega Gospoda.

„To se je zgodilo,“ — končal je Natan — „pred nekoliko dnevi na hribu Moria. Kaj praviš na to, o kralj?“

Veselega srca se dvigne Salomon in vsklikne: „Hvaljen bodi, Bog Izraelov, ki vžigaš v srcih

mojega naroda tako žarno bratovsko ljubezen. Lepo in neprecenljive vrednosti je, ako žive bratje v slogi ter se tako verno in srčno ljubijo. — Kraj pa, kjer se je vršilo kaj takega je dovolj svet, da postavim na njem svetišče svojemu Gospodu.“

In tako je modri Salomon na poravnanih, z visokim podzidjem podaljšanih tleh na hribu Moria dal zgraditi glasovito hišo božjo.

Iz hrvaščine I. N.

Človek in reka.

Hudomušna planinska reka ni pustila človeku brodariti čez svojo širino. „Le počakaj,“ ji reče človek razljuten, „pokazal ti bom svojo moč!“

Črez leto dni sezida z velikanskim trdom čudo umeten most, ki se je z veličastnim železnim svodom vzpenjal nad uporno reko. Po dovršenem delu se ponosno izprehaja po mostu in zaničljivo pljune čez ograjo doli v globino, rekoč: „Vidiš, premagal sem te in zamán bode tvoje besno hrumenje!“

Zamolko zabuči užaljena reka. Silni nalivi, obilni hudourniki ji pridejo na pomoč. V jezi in želji po maščevanju ji vzkipe valovi in jamejo v besnem svodu izpodkopavati stebre silnega človeškega dela. V malo urah je dovršeno delo

maščevanja: ogromna stavba se zamaje in se med groznim polomom pogrezne v jako razjarjeno valovje.

„Nikar ne misli,“ kliče zmagovalka človeku, ki si je na bregu obupno ruval lasé, „da je tvoja moč silnejša, od one sinov in hčera narave!“

Mihael Levstik.

Drevo vsaditi je veliko in zaslužno dobro delo.

Narodna pravljica.

Živel je svoje dni, kakor se pripoveduje, človek, ki ni prav nič dobrega storil na svetu. Pomagal ni ne siromakom, ne ubožcem ter sploh ni imel za reveže in nesrečnike usmiljenega srca. Berača je odpodil vsakega z jezo in srdom od svoje hiše. Pa tudi za druge človekoljubne naprave ni dal niti beliča.

Ko mu pa čas življenja na tem svetu doteče, ga pokliče Bog na sodbo.

„Kje so tvoja dobra dela?“ ga vpraša pravični in ostri sodnik, „brez dobrih del te ne morem sprejeti v svoje kraljestvo.“

„Gospod“ pravi človek, „ne spominjam se, da bi bil kdaj na svetu kaj dobrega storil.“

Sedaj ukaže Bog nadangelu, da pogleda v knjigo življenja. Tamkaj pa najde zapisano, da je dotični človek vsadil nekoč vrbovo šibico, iz katere je potem zraslo veliko drevo.

Bog ga vpraša, ali se tega spominja. „Dà,“ odgovori človek, „ko sem bil še pastir, sem za nekim potokom vtaknil v zemljo vrbovo vejico; ne vem pa, je-li ozelenela ali ne.“

„Dà, ozelenela je,“ pravi nebeški Oče, „in postala je mogočno drevo z velikim in košatim vrhom, v katerem najdejo sedaj moje ljube ptičice varno zavetje pred hudim vremenom; tukaj gnezdijo in prepevajo meni v čast in slavo svoje pesmice. Hladna senca tega drevesa mi krepča travico in hladi vodico, ki jo pijó ljube moje živalice. Ker si ti to drevo vsadil,“ pravi Gospod dalje, „si učinil veliko dobro delo in jaz te vzamem tudi radi edinega dobrega dela med svoje izvoljence v nebeško kraljestvo.“

Tako govori narodna pravljica, ki je sicer izvir narodne domišljije, ki pa vendar kaj lepo dokazuje, kolika je vrednost drevja in kako zaslužno delo učini tisti, ki marljivo zasaja že kakršnakoli, zlasti pa še sadna drevesa. Kako lepo se duhu te pravljice prilagajo tudi besede Šlomškove, ki pravi: „Kdor sadno drevo vsadi, za celo svojo hišo veliko dobro delo stori, ki bode veliko let od drevesnega sadu uživala.“ *Fr. Praprotnik.*

Pravljica o jabolku, ki ni dovolilo, da bi ga pojedli.

V sadunosniku je stala stara jablan, ki je bila tako rodna in s sadjem obložena, da je komaj držala. In kakšno sadje je viselo na njej! Sama debela jabolka, da jih je bilo veselje gledati; in ko je gospodar korakal po vrtu, je zrl s ponosom na jablan ter dejal sosedu: „Sosed, pogledjte si moja jabolka, ali ni to sadje, da mu ga ni enakega!“

„To pa to,“ mu pritrdi sosed, „takih jabolk nima blizu in daleč nihče. Ta se bodo prilegla vašim otrokom.“

Jabolka na drevesu, ki so slišala ta pogovor, so se jako vzradostila. „Sosed ume nekaj o sadjarstvu,“ so si šepetala in nalahko trkala drugo ob drugo. „Takega sadu, kakor smo me, pač ni zlahka najti in dobro bomo teknila ljudem; saj to je naš poklic.“

Na najvišjem vrhu pa je čepelo jabolko, ki ni bilo nič kaj zadovoljno s takim govorjenjem. Bilo je najlepše in največje in uprav spričo tega se je imelo za boljše in ni mu bilo do tega, da bi ga kdo utrgal in pojedel.

„Mene ne bode nihče jedel, najmanj pa oni trije dečki, ki nas hodijo vsak dan tako poželjivo gledat. Ostati hočem do konca svojega življenja,

kar sem: lep, nepojeden sad.“ Tako je govorilo ponosno jabolko in se pripogibalo z vrha dol k svojim družicam. —

Jesen se je bližala in listje jablane je venelo boljbolj. Nekega dne prikoraka na vrt mož z veliko lestvo, prisloni jo k deblu naše jablane ter začne trgati in devati v predpasnik lepa zrela jabolka. Vse je potrgal in spravil, le onega debelega, ki je tičalo na vrhu, ni mogel doseči. Skušal ga je dobiti s tem, da je vrh močno stresel, pa ni šlo; nato je prinesel dolg kol, a zaman: jabolko se ne gane. V pest se smeje možu ter obtiči trdno na svojem mestu. „Naj le vas druge pojedó,“ je mrmralo trdovratno jabolko, „jaz ostanem nepojedeno do konca dni.“ —

Nastopil je listopad. Ostra burja je brila in pobrisala zadnje listje z drevja. Na jablani ni ostalo nič drugega kakor lepo jabolko na vrhu. Zeblo ga je sicer in s tiho zavistjo je mislilo na svoje tovarišice, ki so bile shranjene na toplem prostoru v kleti. Toda tega ni dalo čutiti, ker je bilo preponosno.

„Res je mrzlo tu zgoraj,“ si misli jabolko, „a nepojeden sad vendarle ostanem.“

Toda njegova prostost je bila kmalu pri kraju. Nekega dne so se igrali gospodarjevi dečki na vrtu. Kar zagleda eden njih na jablani zapozneli sad in vzklikne: „Glejte je no, tukaj je ostalo še eno jabolko, in še kako debelo!“

„To moramo imeti,“ so vzkliknili dečki.

Nato začno metati na drevo kamenje in grudje.

To je žvižgalo jabolku okoli ušes, da ga je izpreletavala groza in strah.

„Poredna dečad,“ je mrmralo in od jeze še bolj zardelo, „ali mi ne daste miru?“

Toda fantiči se ne zmenijo za ta srd in ne odnehajo. Posebno najstarejši deček, debeli Nace, je kazal, da ne odneha prej, dokler ne spravi prelepega sadu z drevesa.

Ko je posebno dobro meril, zadel je jabolko s tako trdo grudo in že so mislili naši junaki, da ga imajo. A varali so se.

„Pazite, zdaj bo jabolko naše,“ reče Nace in se pripogne za veliko grudo. „Ti robatež, ti,“ vpije jabolko, od jeze vse zeleno in rumeno na eni strani, „počakaj, zdaj pridem doli in te kaznujem!“

V velikem skoku je padlo z veje dečku ravno v obraz.

„Joj, joj, moj nos, moj nos!“ vpije zdaj debeli Nace, ostala dva pa vriskata veselja: „Juhé, zdaj je jabolko naše!“

„Jabolko je moje,“ vpije Nace, držeč se z roko za nos, „jaz sem ga spravil z drevesa.“

„Ni res,“ vpijeta ostala, „samo je padlo z drevesa.“

Najmlajši je držal jabolko v roki; Nace mu ga hoče iztrgati, a srednji bratec pomaga najmlajšemu. Gotovo bi se za jabolko še dalje ruvali in trgali, ko bi ne prišli mati.

„Sram vas bodi,“ pravijo, „prepirl med brati, kako je to grdo. Da bo konec prepirlu, bom jabolko shranila. Sedaj pa le v hišo; ko izdelate šolske naloge, dobite jabolko.“

„Mene pojediti!“ si misli jabolko, „za to je treba vedno dveh: enega, ki je in drugega, ki se da jesti. Debelemu Nacetu sem že pokazalo, ostali pa jo bodo že še izkupili.“

Mati so djali jabolko v sobi na omaro, dečki pa so izdelovali naloge. Željno je pogledal zdaj ta, zdaj oni na lepo jabolko, ki bi ga najraje kar snedli. A niso si upali, ker so se bali matere.

Črez dobre pol ure stopijo mati v sobo. „Izdelali smo,“ vzkliknejo vsi trije in Nace pristavi: „Zdaj bi pa prosili za jabolko!“

Mati vzamejo jabolko in je položi na krožnik, v desnico pa vzamejo oster nož. Z grozo zre jabolko na svetlo rezilo, ki mu preti s smrtjo in si misli: „Ne in ne, ne dam se razkosati; celo, nepojedeno hočem ostati; naredim se trdo in gladko . . .“

To je tudi storilo. Ko je hotel nož vrezati, pripeti se materi nezgoda, zakaj rezilo zdrsne po trdi in gladki lupini in mati se vrežejo v prst. Roka jame krvaveti, jabolka pa porabi to priliko in smukne v odprt omarin predal. Tu se skrije v najskrajni kot in niso ga več videli.

Ondi je ležalo jabolko in se veselilo uspeha, ki ga je doseglo s svojo trdno voljo.

„Tem sladkosnedežem sem srečno ušlo,“ beseduje na tihem; „tukaj v predalu ostanem, celo in nedotaknjeno. Ah, kako sem zdaj srečno . . .“

Zima je bila dolga; jabolko je ležalo v kotu in nihče ga ni našel. Samo lastna vest mu ni dala miru in mu neprestano očitala, češ: „Čemu ležiš tukaj, s čim koristiš svetu? Ali je to namen tvojega življenja?“

Na take očitke ni imelo jabolko drugega odgovora ko: „Jaz delam, kar jaz hočem.“ To je bila njegova edina, četudi slaba tolažba.

Nekega dne opazi jabolko na svojem telesu rjavo progo. „Kaj pa je to?“ se vpraša s strahom, „saj vendar ne začenjам gniti?“

Jabolko je bilo res že gnilo; rjava proga se je večala, meso mu je razpadalo in duh mu je postajal plesniv. Zdaj je blagrovalo svoje sestrice, ki so svoj poklic dovršile ter koristile svetu s tem, da so se dale pojesti. Začelo se je kesati, ker je izprevidelo, da se mu ne bo nikdar prijazno nasmejal otroški obrazek, nobena usteca se sladko oblizavala; uverilo se je, da je po lastni trmi postalo to, kar je sedaj — gnilo jabolko. Tako je ležalo dolgo, dolgo . . .

Nekega dne pa je nekdo potegnil predal predaleč vun in dve roki sta začeli pospravljati in urejevati po predalu. Naenkrat je začutilo jabolko dva prsta, ki sta ga prijela in potegnili na svetlo. In zaslišal se je ženski glas: „Glej, gnilo jabolko! Kako je neki prišlo sem?“

To je bil glas matere, ki so se vsled porednosti in trmoglavosti jabolke nekoč tako hudo vrezali v prst. Ogledujejo jabolko in rečejo: „Majhen košček je še zdrav na njem. — Vrgla ga bom v pominja, da ga pojedó svinje.“

„Svinjam?“ se vzgrozi prestrašeno jabolko. „To je žalostno . . . A zadovoljno sem vendar, ker je še vedno boljše, da me pojedó svinje nego da ne bi koristilo svetu z ničemur.“

Tako je prišlo jabolko v svinjski škaaf.

Ko je nesla dekla svinjam piče, jih je vprašala: „Ste-li lačne?“ „Smo, smo, smo . . .“ so krulile svinje. „Tukaj imate nekaj,“ pravi dekla in izprazni škaaf v korito. „Glejte lepo, tečno juhico in jabolko je tudi notri. Le pojedite mi vse!“ . . .

„Da, da, da . . .“ so krulile svinje in tiščale rilce v korito, da bi najboljše kosčke polovile najprej. Najpožrešnejša svinja hlastne naglo po gnilem jabolku, ker se ji je zdelo, da bo to posebna slaščica.

Jabolko pa je bilo tako gnilo in plesnivo, da niti svinji ni več teknilo:

„Fej, fej . . .“ je krulil ščetinar in spustil jabolko iz gobca v gnoj.

‘Tukaj je obležalo . . .

Poleg češkega A. K.

Pripovedka o postanku cerkve sv. Roka na Brezju pri Mozirju.

Ko je nekoč Breznik* pasel svojo čredo na mestu, kjer stoji sedaj cerkev sv. Roka, se mu pridruži sv. Jošt ter mu reče, naj se na tem mestu Bogu v čast postavi cerkev. Ko pa mu Breznik ugovarja, da to že radi tega ni mogoče, ker v bližini ni dovolj vode za tako stavbo, pravi sv. Jošt: „To vas naj nikar ne zadržuje, vodo vam preskrbim že jaz.“

To izrekši veli Brezniku, naj gre ž njim. Pelje ga nekoliko nižje v gozd, kjer privre nenkrat studenec izpod skale, ki ni nikdar usahnil. Sedaj so začeli staviti cerkev in jim vode ni primanjkovalo. Dotični studenec se še dandanašnji imenuje studenec sv. Jošta.**

---

* Breznik je posestnik v bližini cerkve.

** Cerkvica je bila posvečena sv. Joštu in se je dolgo časa tako imenovala. Šele pozneje, ko se je začel sv. Rok častiti kot patron kuge, se je začela cerkev po njem imenovati.

Zapisal *Fr. Praprotnik.*

Vrabca in papiga.

(Basen.)

Skozi okno velike gosposke hiše sta pokukavala dva vrabčeka. Ugledala sta namreč ondi v krasni, pozlačeni kletki lepo pisano papigo.

„Tristo medvedov,“ prične prvi vrabček poln zavisti, „ta ptič, to ti je gospod!“

„Da,“ odvrne drugi, „gotovo se mu stokrat bolje godi nego nama.“

Papiga, ki je ta pogovor slišala, pobesi žalostno glavo in pravi: „Kaj mi koristi, da čepim v pozlačeni kletki, ako se ne morem spuščati iz palme na palmo in ako nimam družice za kratek čas? Kaj mi koristi polna posoda živeža, ako moram pobešati peroti, kakor bi bile potrte? Vidva ne vesta, kako sta srečna. Oh, ljuba prostost!“

Lepa papiga pobesi še globeje glavo, vrabčeka pa odletita čivkaje na bližnji kostanj.

„Ti, kaj praviš na to,“ prične zopet prvi vrabček, „sva li zares srečnejša od te papige?“

„Zdaj, ko sem jo slišal tožiti, bi skoraj mislil da sva,“ odvrne drugi vrabček ter še dostavi: „Resnica pa je vsekakor, da opazimo na svojem bližnjiku stokrat prej srečo in veselje, nego pa njegove bolesti in nesreče.“

Iz nemščine Ivo z Brega.

Poučne črtice.

Nekoliko o zimskem spanju naših živali.

Mnogih naših živali, ki oživljajo poleti polja, gozde in travnike, se poloti ob nastopu mrzlega zimskega časa spanje, ki je močno podobno navadnemu spanju, še bolj pa navidezni smrti. To velja zlasti za žuželke, žabe, kače, sploh za golazen, pa tudi za nekatere sesavce. Te živali prespe torej več ali manj nepretrgoma vso zimo. Zimski pospanci, zlasti toplokrvni, si poiščejo v pozni jeseni torišča, kjer so zavarovani pred ostro zimo. Otdrevesna debela, luknje v zemljo itd. si napolnijo in nasteljejo s slamo, z listjem, s suho travo, z dlako in drugo slično šaro ter ostanejo ondi z več ali manj skrčenim truplom in z zaprtimi očmi vso zimo. Naravna toplina njihovega telesa se zniža do nekoliko stopinj nad lediščem. Nepotrebne telesne snovi se nabere v spodnjem delu črevesa, ki ga žival izprazni takoj, ko se prebudi.

Speča žival diha zelo počasi in slabo, istotako je utripanje srca pri taki živali prav neznatno, zunanje utise pa čuti zimsko spanje speča žival le prav malo.

Sicer pa je zimsko spanje glede trdnosti pri raznih živalih tudi različno. Nekaterih živalij ni moči zbuditi niti z najmočnejšimi poškodbami, n. pr. z zbadanjem ali s pikanjem; pri drugih n. pr. pri medvedih se pa zimsko spanje skoraj nič ne razločuje od navadnega spanja. Zato je te živali tudi prav lahko vzbuditi.

Hrane potrebujejo speče živali tako malo, da more žival živeti ob mašči, ki jo je nabrala poleti. Tudi čas, kako dolgo žival pozimi spi, je pri različnih živalih in na raznih krajih različen. Navadni medved ostane n. pr. v Pirenejah (na Španskem) le 40 dni, na severnem Švedskem pa celo zimo v svojem brlogu; cobelj, marmotica in polh spe toliko dalje časa, kolikor mrzlejši je prostor, kjer so si naredili zimska ležišča. Istotako jež, ki spi pri nas navadno od sv. Martina do meseca sušca. Predno se spravijo živali h zimskemu spanju, hite še bolj skrbno kot poprej za živežem, da bi jim bil post potem ložji. Ko začutijo v sebi trenutek, da bode treba iti spat, poiščejo si že prej priskrbljeno in napravljeno skrivišče, se skrčijo in zaspe. Naravno dihanje pojema, redkeje in redkeje zajema žival sapo; ko je že v trdnem spanju, zdahne le vsaki četrte ure, a tedaj 30 do 35-krat zaporedoma, sicer pa se ne gane. Pomladansko solnce, ki zbudi vso naravo k novemu življenju, zbudi tudi zimske pospance. Pomniti še gre, da zbudi te živali tudi prevelik mraz, toda temu prebujenju sledi nova otrpnelost, v kateri pa žival potem pogine.

A. K.

Pregovori, izreki in pametnice.

- * Ako hočeš, tudi moreš! Največja moč je — volja.
- * Plačilo ni dragoceno, pač pa delo zanj . . . Če zato delaš in se učiš, da bi pozneje želel sad svojega truda, se ti bo zdelo delo težko, če pa delaš, ker ljubiš delo, boš v njem samem našel zase najslajše plačilo. *L. N Tolstoj.*
- * Kdor nima dosti časa za negovanje svojega zdravja, najde ga zadosti za bolezen.
- * Spoštuj samega sebe, ako hočeš, da te bodo spoštovali tudi drugi!
- * Nepotrpežljivost v trpljenju je hujša, kot trpljenje samo.
- * Nobena krivica in nobeno obrekovanje ne škoduje človeku tako, kakor prevelika in nezaslužena pohvala. *Škof Strossmayer.*
- * Ako hočeš spoznati prijatelja, povej mu svoje skrivnosti!
- * Ljubi bolj tistega, ki te opozori na tvoje napake, kot onega, ki te samo hvali!
- * Ko se človeku izneveri in odtuji ves svet, mu ostanejo zvesti še — spomini.
- * Mir je za ljudi največji dar nebes.
- * Bolje pozno, kakor nikoli.

Razne stvari.

Zrnata kava človeku škoduje, ker je premočna in živce preveč razburja. Zato pa se je v poslednjem času zelo razširila in priljubila neka sladna kava, takozvana Kathreinova kava, ki je navadni kavi zelo podobna, pa zdravju neškodljiva in zlasti za otroke zelo priporočljiva. Odrasli jo pijó mešano s pravo ali zrnato kavo.

Denar v usta jemati je nevarno! Otroci in često tudi odrasli ljudje imajo grdo navado, da jemljejo denar v usta. Da more postati ta razvada iz zdravstvenih oziróv često zelo nevarna, razvidno je iz poročila nekega nemškega zdravniškega časnika, kjer je bilo nedavno čitati, da je našel neki zdravnik - učenjak pri preiskovanju s povečalnim steklom na mnogih, že več let v prometu se nahajajočih kovinskih novcéh iz bakra, niklna in srebra, vse polno različnih »glivic«, iz katerih se razvijajo razne nalezljive bolezni. — Veda nas namreč uči, da nastane večina bolezni iz majhnih, samo s povečalnim steklom vidnih rastlinskih semen, »glivic« ali »bakterij«. Te se nahajajo v večji ali manjši množini povsod, v zemlji, v vodi, v zraku in na raznih telesih. Skozi sapnik ali skozi požiralnik pridejo te bakterije v naše telo, kjer zastrupijo kri ter zanetijo bolezen, ako je namreč človek za isto sprejemljiv. Vsakdo seveda ne zboli, četudi se je našel takih glivic, ker imajo nekateri ljudje tako zdravo in močno kri, da bolezni kljubujejo. Bodisi temu, kakor hoče: razvada, jemati denar v usta,

je nevarna, zakaj ni je reči, ki bi se je kali raznih boleznih raje držale, kakor nesnažne prevlake na novcih, ki gredo skozi toliko in toliko raznih rok.

Posteljnjak je najboljši železen, ker ga najlažje umijemo in očistimo. Zato imajo tudi po vseh bolnišnicah železne posteljnjake. Lesene posteljnjake je treba večkrat natančno osnažiti, zakaj v njih se kaj rada zaredi razna mrčes, ker ima leseno pohištvo veliko razpok in koticov.

Pik čebel, os in sršenov je zelo hud in včasih celo življenju nevaren. Te žuželke namreč vbadajo svoje želo v kožo in vcepijo svoj strup v njo. Prizadeti ud večkrat hudo zateče, zelo boli in peče. Če se mnogo čebel, osà ali sršenov spravi na človeka in ga opika, zastrupi ga tako, da omedli, zmeden govori in nori, bruha jedi iz sebe, srce mu oslabi in človek umrje. Vpičeno želo je treba najprej izvleči iz uda, a paziti je, da se ne zlomi. Potem umij dotično rano z amonijakom, pomešanim z vodo, t. j. ako imaš to tekočino pri rokah; ako ne, je dobra tudi mokra prst, surova čebula (luk) ali limonin sok. V navadi je tudi napravljati obkladke s platnenimi capami, ki so namočene v olji ali v slani vodi.

Koliko ljudi umrje na dan. Po novejših državnopisnih podatkih živi na svetu približno 1500 milijonov ljudi. Povprečno življenje človeškega plemena se računa na 30 let, potemtakem izumrje v 30. letih 1500 milijonov ljudi, tedaj vsako leto 50 milijonov, vsak dan 137.000, vsako uro 5700, vsako minuto 95 ljudi.

Kratkočasnice.

Iz šole.

Učiteljica vpraša učenko: »Kaj so delali Izraelci, ko so prišli skozi Rdeče morje?« — »Sušili so se,« odgovori učenka.

Učitelj: »V slovenščini torej razločujemo štiri čase: sedanji, prihodnji, pretekli in predpretekli čas. „Kateri čas je v stavku“ Voda je zmrznila?“ — Učenec: »Zimski čas.«

Stalna potreba.

Gospa: »Ti Anica, še vedno hodiš k nam po juho za bolno sestro; a slišala sem, da je sestra že zdrava.« — Anica: »Zdrava je že, je pa še vedno.«

Kateri več razume?

Učitelj: Te računske naloge nisi naredil sam, Tonček; kdo jo je izdelal?

Učenec: »Oče.«

Učitelj: »Vso nalogo?«

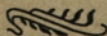
Učenec: »Ne vse, jaz sem jim nekoliko pomagal.« —

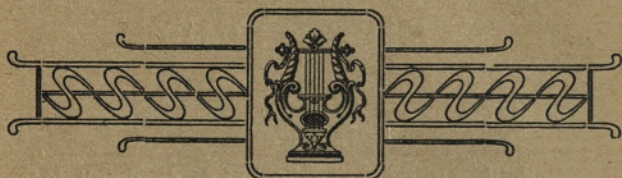
Velik revež.

Berač: Prosim, gospodje, kaj vbogaime, pogorel sem.

Gospod: »Ali imaš potrdilo od županstva, da si res pogorel?«

Berač: »Ne zamerite, gospod, tudi tisto pismo mi je zgorelo.«

Glasba.

Zarja.

Lahno.

A. K-i.

1. in
2. glas

p

Zar - ja spa - va za go - ra - mi,

3. glas

mf

drob-ne ptičke jo bu - de: „Daj, pre-dra-mi se, pre-

mf

rit.

dra - mi in o - sve - ti nam po - lje!

Cvetke nas poslale po-te
daleč s temnih so poljan,
čakajo tako željno te,
da privedeš beli dan.

V nočni temi že si liste
nežne razklenile so,
z biseri jih rose čiste
lepo okrasile so.

Odpre zarja lahna vrata,
svetli žarki venkaj vró,
lije se svetloba zlata
črez nebó in črez zemljó.

„Dobro jutro, cvetke moje!“
zarja jim v pozdrav hiti,
„Dobro jutro, dobro jutro!“
njej zveni od vseh strani.

Oton Zupančič.

Zmešana štrena

ali

kitica zastavic, rebusov, demantov in raznih drugih zabavnih nalog.

1. Kaj je v vodi suho, a v ognju mokro? *Mast.*
2. Stanuje v kamenu; ako jo izzoveš, ti je lahko na veliko škodo. Kaj je to? *Iskra.*
3. Mesnato telo — a platnena duša? *Sveča.*
4. Zemljo rije — a živo nije? *Plug.*
5. Nižje od hrasta, — a višje od „neba“? *vrata.*
Cerkvena
6. Katera glava nima ne ušes, ne ust, ne nosa? *Zeljnata.*
7. Iz katere puške nihče ne strelja? *Iz prazne.*
8. Največ listov dobi, a nikdar mu nihče ne piše? *Drevo.*
9. Česa je dosti v cerkvi, dasi ni treba? *Pajčevine.*
10. Česar nikoli solnce ne obsije? *Senca.*

I.

Od spred nadležen sem ropot,
nobeden človek mene rad ne čuje,
od zad pa skoro se povsod
vsak rokodelec mene poslužuje.

II.

Posebnost številke 9.

a) Ako se pomnoži **9** s katerokoli številko, je vsota številok dobljenega zmnožka zopet 9, na primer:

$$9 \times 2 = 18, \quad 1 + 8 = 9, \quad 9 \times 4 = 36, \quad 3 + 6 = 9, \\ 9 \times 3 = 27, \quad 2 + 7 = 9, \quad 9 \times 8 = 72, \quad 7 + 2 = 9 \text{ itd}$$

Ako pomnožimo 9 s katerikoli številom, je vsota številok dobljenega zmnožka zopet 9 ali 2×9 , ali 3×9 , itd. na primer:

$$9 \times 35 = 315, \quad 3 + 1 + 5 = 9,$$

$$9 \times 67 = 603, \quad 6 + 0 + 3 = 9,$$

$$9 \times 53 = 477, \quad 4 + 7 + 7 = 18, \quad 1 + 8 = 9 \text{ itd.}$$

b) Ako se kako število narobe zapiše, tako da sledijo dotične številke v obratnem redu v novem številu, ter se manjše število od večjega odšteje, je ostanek 9 ali 2×9 , ali 3×9 itd. na primer:

$$76 - 67 = 9,$$

$$81 - 18 = 63, \quad 63 = 7 \times 9,$$

$$97 - 79 = 18, \quad 18 = 2 \times 9,$$

$$432 - 234 = 198, \quad 198 = 22 \times 9 \text{ itd.}$$

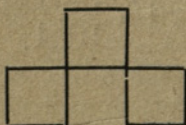
III.

1	2	3	4
5	6	7	8
9	10	11	12
13	14	15	16

Sestavite te številke tako, da dobite pri seštevanju v navpični in vodoravni vrsti 34!

IV.

Prestavi tri šibice tako, da dobiš namesto treh kvadratov štiri!

V.

Skakalnica.

Sestavil Ivo z Brega,

		boj	Vse		
pol	no	brez	se	zla	ti
su	gla	mi	nó	pod	noč
broj	ne	rú	lah	plašč	se
ble	zda	kój	In	Bo	ri
Zve	šči	po	bolj	ža	gú

VI.

*	*	*	*	*	*
*	*	*	*	*	*
*	*	*	*	*	*
*	*	*	*	*	*
*	*	*	*	*	*
*	*	*	*	*	*

Od 36 zvezdic izbriši 6 tako, da jih ostane v vsaki vrsti navpično in vodoravno po 4 ali 6!

Rešitev v prihodnjem zvezku „Zabavne knjižnice“.

Razveza zmešane štrene

v 12. zvezku „Zabavne knjižnice“.

II.

Mura, ura.

III.

Senca.

IV.

Moskva, smokva.

V.

M

p t i c a

T u r i n

M i r a m a r

c i m e t

A n a , t a

r

VI.

$$1 \times 9 + 2 = 11$$

$$12 \times 9 + 3 = 111$$

$$123 \times 9 + 4 = 1111$$

$$1234 \times 9 + 5 = 11111$$

$$12345 \times 9 + 6 = 111111$$

$$123456 \times 9 + 7 = 1111111$$

$$1234567 \times 9 + 8 = 11111111$$

$$12345678 \times 9 + 9 = 111111111$$

$$123456789 \times 9 + 10 = 1111111111$$

Večino teh nalog so prav rešili: Konrad Vrabl in Jožef Serec pri Sv. Pavlu v Savinski dolini; From Ivanka, Lešer Marija, Lorber Betka, Pak Zofka, Pešl Lizika in Pfifer Marija pri Sv. Ilju v Slovenskih goricah.

KAZALO.

	Stran
Ljubezen do domovine	3
Nenavaden gost	4
Slabo plačilo	9
Pismo Zoranove Mane iz Dolge vasi. (A. Milčinski)	12
Jagnje in volk	15
Pripovedka o Velikem travniku na Boču	16
Otrokovo žalovanje	18
Dva brata	21
Človek in reka	25
Drevo vsaditi je veliko in zaslužno dobro delo	26
Pravljica o jabolku, ki ni dovolilo, da bi ga pojedli	28
Pripovedka o postanku cerkve sv. Roka na Brezju pri Mozirju	34
Vrabca in papiga	35
Nekoliko o zimskem spanju naših živali	36
Pregovori, izreki in pametnice	38
Razne stvari	39
Kratkočasnice	41
Glasba	42
Zmešana štrana	44
Razveza zmešane štrene	47

